TEMPS ERA TEMPS

Les muralles de Tortosa

Finançades per la Fundació La Caixa amb el Departament de Cultura de la Generalitat i l'Ajuntament de Tortosa s'han iniciat les obres de restauració d'un tram de la muralla medieval al barri el Rastre que, amb la construcció d'un mirador sobre el convent de Santa Clara, permetran posar en relleu un dels espais històrics de la ciutat, que romania abandonat i en procés de degradació accelerada.

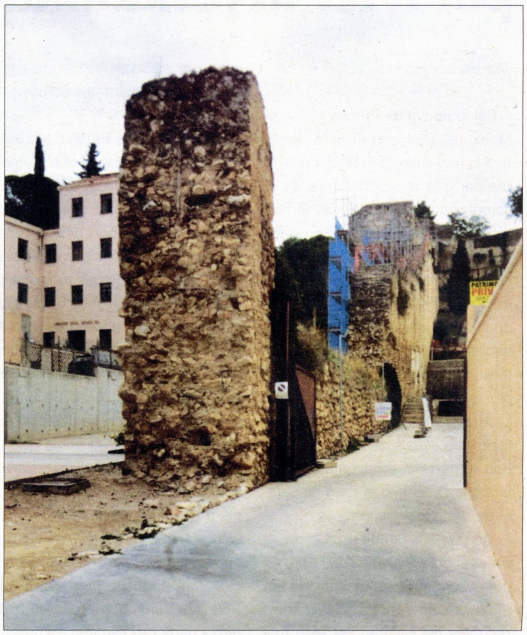

A les obres de restauració de la muralla s'hi pot apreciar el tram que fou parcialment enderrocat el 1977, del qual resta el basament. Fins aleshores la muralla arribava a la plaça.

Josep Bayerri Raga,
periodista

Per la seua situació estratègica, Tortosa era considerada militarment una plaça forta de primer ordre, amb guarnicions de totes les branques de l'exèrcit comandades per un governador corregidor amb la màxima categoria de *mariscal de Campo* (equivalent a l'actual general de Divisió). Estava protegida per castells, fortins i muralles, fet que la convertí en objectiu militar en totes les guerres i comportà la periòdica destrucció i reconstrucció de la ciutat: setges de 1642, 1648, 1708, 1810 i d'alguna manera, també, el front de guerra de 1938. El govern militar estava situat on ara hi ha l'anomenada Casa Vericat, i encastada dins l'edifici hi havia la llotja gòtica, que fou traslladada al parc el 1933. Davant de l'edifici es feia la cerimònia del canvi de guàrdia, raó per la qual s'anomenava plaça d'Armes, que passa a plaça de la Pau quan Tortosa dixa de ser seu militar, el 1932, i es retiren les darreres tropes de les casernes d'infanteria de Sant Francesc al pla de Sitjar.

Les muralles principals, però, ja havien desaparegut feia anys. Especialment, la del Temple i la de Remolins, el 1878, i el cap de pont de Ferreries, el 1882. La primera que es va enderrocar, però, va ser la muralla vella, que unia el turó del Sitjar amb el castell de la Suda, tancant la ciutat pel sector de llevant des del segle XIV. Al segle XVIII es va construir una nova muralla exterior, que també anava del castell de la Suda fins al fort del Bonet, i que encara està dempeus. El 1861, Bernardo Sacanella, personatge singular i promotor, entre altres iniciatives, de la portada d'aigües de la Caramella, va demanar urbanitzar l'espai que hi havia entre les dos muralles, però calia eliminar la muralla vella per a lligar-lo a la ciutat. L'enderroc es va accelerar arran la barrancada de 1866, que va tomba el tros que va trobar al seu pas. Calgué esperar al final de la guerra civil entre liberals i carlins perquè el Govern autoritzés l'enderroc de les muralles tortosines. El 1974 es va enderrocar el tram que afectava al que actualment és la plaça del Rastre, i es va planificar el primer eixample, amb carrers dibuixats a escaire amb, amplades iguals i illes rectangulars. Més enllà del tram enderrocat, la muralla continuava, i encara continua, encastada a l'interior d'algunes cases, darrere dels Jutjats, la paret de l'església de Sant Domènec i l'actual seu d'Ensenyament, amb la base d'una torre molt malmesa.

La demolició de la muralla del Rastre, però, afectà estrictament la zona urbanitzable, de tal manera que arribava just al límit de la plaça on hi havia ubicat l'Escorxador i després el Servei Municipal de Beneficència, i el pis de sobre l'Escola de Música, la paret de la qual encara es conserva, era la mateixa muralla. El 1977, però, un altre personatge singular de Tortosa, amb els seus addictes, va enderrocar amb explosius part de la muralla amb l'excusa de situar-hi una pista de bàsquet que considerava un servei d'ús popular. El director del museu, Jesús Massip, va intentar parar-ho, però no ho aconseguí per la inhibició de l'Ajuntament, que jugava el joc de fer-se perdonar els seus orígens franquistes. La demolició es va aturar, i la pista de bàsquet no es va fer, i finalment va esdevenir una zona d'aparcament privat, però va quedar-ne la imatge d'un tram de la muralla destruït, vora la que ara es vol restaurar. En els darrers anys, l'Ajuntament s'ha esforçat a restaurar i dignificar les restes emmurallades i els castells, tot i que la feina es feixuga i que resta molt per a fer (els fortins d'Orleans i Bonet, per esmentar-ne dos casos). El 2015 s'aprovà una remodelació de la plaça del Rastre i es van recuperar els fonaments de la muralla, cosa que permet visualitzar-ne el traçat. Per cert, el tema dels castells de Tortosa fou l'excusa d'una polèmica a *La Vanguardia,* el 1964, entre els dos principals escriptors del territori al segle XX, el rapitenc Sebastià Juan Arbó i el tortosí Gerard Vergés Príncep, però d'esta qüestió ja en parlarem un altre dia.

Font: biblioteca.tortosa.cat